

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

L. A. GEELHOED

της 19ης Ιανουαρίου 2006¹

1. Με την υπό εξέταση αίτηση αναιρέσεως, η Επιτροπή ζητεί να αναιρεθεί εν μέρει η απόφαση του Πρωτοδικείου της 29ης Απριλίου 2004 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις T-236/01, T-239/01, T-244/01 έως T-246/01, T-251/01 και T-252/01, Tokai Carbon κ.λπ. κατά Επιτροπής (στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση). Η αίτηση αναιρέσεως περιορίζεται στην υπόθεση T-239/01².

των ερευνητικών εξουσιών της Επιτροπής βάσει του κανονισμού 17 σε αντιδιαστολή με την προαιρετική συνεργασία βάσει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας.

I — Οι σχετικές διατάξεις

2. Στη δίκη επί της προσφυγής, το Πρωτοδικείο μείωσε το πρόστιμο που η Επιτροπή είχε επιβάλει στην SGL με την απόφαση 2002/271/ΕΚ της 18ης Ιουλίου 2001 σχετικά με διαδικασία του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (Υπόθεση COMP/E-1/36.490 – Ηλεκτρόδια γραφίτη)³.

Ο κανονισμός 17

4. Το άρθρο 15 του κανονισμού 17 του Συμβουλίου της 6ης Φεβρουαρίου 1962: πρώτου κανονισμού εφαρμογής των τώρα άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ (στο εξής: κανονισμός 17)⁴ ορίζει:

3. Οι αιτιάσεις της Επιτροπής αφορούν ορισμένες πτυχές της συνεργασίας των επιχειρήσεων με την Επιτροπή στο πλαίσιο

«1. Η Επιτροπή δύναται με απόφασή της να επιβάλλει στις επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων πρόστιμα ύψους εκατό μέχρι

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 — Απόφαση της 29ης Απριλίου 2004, Συλλογή 2004, σ. II-1181.

3 — ΕΕ 2002 L 100, σ. 1.

4 — ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25.

και πέντε χιλιάδων λογιστικών μονάδων όταν εκ προθέσεως ή εξ αμελείας:

[...]

- β) παρέχουν ανακριβείς πληροφορίες σε απάντηση αιτήσεως που εγένετο σύμφωνα με το άρθρο 11, παράγραφος 3 ή 5 [...]

2. Η Επιτροπή δύναται να επιβάλλει με απόφαση στις επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων πρόστιμο ύψους χιλίων μέχρι ενός εκατομμυρίου λογιστικών μονάδων, ή και ποσό μεγαλύτερο από αυτό μέχρι ποσοστού δέκα τοις εκατό του κύκλου εργασιών που επραγματοποιήθη κατά την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο από μία των επιχειρήσεων, οι οποίες έχουν συνεργήσει στην παράβαση, όταν εκ προθέσεως ή εξ αμελείας:

- α) διαπράττουν παράβαση των διατάξεων του άρθρου [81], παράγραφος 1, ή του άρθρου [82] της Συνθήκης

[...]

Κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψη, εκτός από τη σοβαρότητα της παραβάσεως, και η διάρκειά της.

[...]»

Οι κατευθυντήριες γραμμές

5. Η ανακοίνωση της Επιτροπής υπό τον τίτλο «Κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ»⁵ (στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές) ορίζει στο προοίμιό της:

«Σκοπός των αρχών που διέπουν τις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές είναι να καταστεί δυνατή η διασφάλιση της διαφάνειας και της αντικειμενικότητας των αποφάσεων της Επιτροπής, τόσο έναντι των επιχειρήσεων, όσο και έναντι του Δικαστηρίου, και παράλληλα να κατοχυρωθεί η διακριτική ευχέρεια που ο νομοθέτης έχει παραχωρήσει στην Επιτροπή για τον καθορισμό του ύψους των προστίμων, με ανώτατο όριο το 10% του συνολικού κύκλου εργασιών των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων. Η άσκηση της διακριτικής αυτής ευχέρειας θα πρέπει, ωστόσο, να εντάσσεται σε μια συνεκτική και απαλλαγμένη από αυθαίρετες διακρίσεις πολιτική, η οποία να είναι κατάλληλα προσαρμοσμένη στους στόχους της καταστολής των παραβιάσεων των κανόνων ανταγωνισμού.

Η νέα μέθοδος η οποία θα εφαρμόζεται για τον καθορισμό του ύψους των προστίμων θα πρέπει στο εξής να ακολουθεί το ακόλουθο σύστημα, το οποίο στηρίζεται στον προσδιορισμό ενός βασικού ποσού επί του οποίου εφαρμόζονται προσαυξήσεις, εάν συντρέχουν επιβαρυντικές περιστάσεις, και μειώσεις, εάν συντρέχουν ελαφρυντικές περιστάσεις».

Η ανακοίνωση περί συνεργασίας

6. Με την ανακοίνωσή της σχετικά με τη μη επιβολή ή τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (στο εξής: ανακοίνωση περί συνεργασίας)⁶, η Επιτροπή καθόρισε τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες μια επιχείρηση που συνεργάστηκε με την Επιτροπή κατά την έρευνα της τελευταίας μπορεί να απαλλαγεί του προστίμου ή να ωφεληθεί με μείωση του προστίμου που διαφορετικά θα της είχε επιβληθεί, όπως ορίζεται στο τμήμα Α, παράγραφος 3, της ανακοινώσεως αυτής.

7. Το τμήμα Α, παράγραφος 5, της ανακοινώσεως περί συνεργασίας ορίζει:

«Η συνεργασία μιας επιχείρησης με την Επιτροπή αποτελεί ένα μόνο από τα στοιχεία τα οποία λαμβάνει υπόψη της η τελευταία κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου [...]».

8. Το τμήμα Δ έχει ως εξής:

«1. Εφόσον επιχείρηση συνεργάζεται χωρίς να πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις που εκτίθενται στα τμήματα Β ή Γ, τυγχάνει

μείωσης κατά 10 έως 50% του ύψους του προστίμου που θα της είχε επιβληθεί εάν δεν είχε συνεργαστεί.

2. Αυτό μπορεί ιδίως να συμβεί εφόσον:

— πριν από την ανακοίνωση των αιτιάσεων, η επιχείρηση παράσχει στην Επιτροπή πληροφορίες, έγγραφα ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία που συμβάλλουν στην επιβεβαίωση της παράβασης.

— μετά την ανακοίνωση των αιτιάσεων, η επιχείρηση ενημερώνει την Επιτροπή ότι δεν αμφισβητεί τα γεγονότα επί των οποίων βασίζονται οι κατηγορίες της».

II — Τα πραγματικά περιστατικά και το πλαίσιο εντός του οποίου εκδόθηκε η απόφαση της Επιτροπής

9. Στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Πρωτοδικείο συνόψισε τα πραγματικά περιστατικά ως εξής:

«1 Με την απόφαση 2002/271 [...] η Επιτροπή διαπίστωσε τη συμμετοχή

6 — ΕΕ 1996 C 207, σ. 4.

διαφόρων επιχειρήσεων σε σειρά συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών, υπό την έννοια του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ και του άρθρου 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (στο εξής: συμφωνία ΕΟΧ), στον τομέα των ηλεκτροδίων γραφίτη.

για τόνοι, εκ των οποίων 280 εκατομμύρια παρήχθησαν σε ηλεκτροκαμίινους [...].

[...]

- 2 Τα ηλεκτρόδια γραφίτη χρησιμοποιούνται κυρίως για την παραγωγή χάλυβα σε ηλεκτροκαμίινους. Η παραγωγή χάλυβα σε ηλεκτροκαμίινους συνίσταται κυρίως σε διαδικασία ανακύκλωσης μέσω της οποίας τα απορρίμματα χάλυβα μετατρέπονται σε νέο χάλυβα, σε αντίθεση με την παραδοσιακή μέθοδο χρησιμοποίησης υψικαμίινου οξυγόνου για την παραγωγή χάλυβα από σιδηρομετάλλευμα. Σε μια συνήθη ηλεκτροκάμινο που ρευστοποιεί απορρίμματα σιδήρου χρησιμοποιούνται εννέα ηλεκτρόδια, συγκεντρωμένα σε δέσμες των τριών. Λόγω της έντασης της διαδικασίας ρευστοποίησης, αναλώνεται ένα ηλεκτρόδιο ανά οκτώ ώρες περίπου. Ο χρόνος παραγωγής ενός ηλεκτροδίου είναι περίπου δύο μήνες. Δεν υπάρχουν υποκατάστατα για τα ηλεκτρόδια γραφίτη στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας παραγωγής.
- 3 Η ζήτηση γραφίτη είναι άμεσα συνδεδεμένη με την παραγωγή χάλυβα σε ηλεκτροκαμίινους. Οι πελάτες είναι κυρίως παραγωγοί χάλυβα οι οποίοι αντιπροσωπεύουν το 85% της ζήτησης. Το 1998, η παγκόσμια παραγωγή ακατέργαστου χάλυβα ήταν 800 εκατομμύ-
- 5 Κατά τη δεκαετία του 1980, οι τεχνολογικές εξελίξεις οδήγησαν σε σημαντική μείωση της κατανάλωσης ηλεκτροδίων ανά τόνο παραγόμενου χάλυβα. Η χαλυβουργική βιομηχανία γνώρισε επίσης φάση μεγάλης αναδιάρθρωσης κατά την περίοδο αυτή. Η μείωση της ζήτησης ηλεκτροδίων οδήγησε σε μια διαδικασία αναδιάρθρωσης της παγκόσμιας βιομηχανίας παραγωγής ηλεκτροδίων. Πολλές εγκαταστάσεις έκλεισαν.
- 6 Το 2001, εννέα “δυτικοί” παραγωγοί εφοδίασαν την ευρωπαϊκή αγορά με ηλεκτρόδια γραφίτη: [...].
- 7 Στις 5 Ιουνίου 1997, υπάλληλοι της Επιτροπής, διενήργησαν, κατ’ εφαρμογήν του άρθρου 14, παράγραφος 3, του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, ταυτόχρονους απροειδοποίητους ελέγχους στις εγκαταστάσεις [...].
- 8 Την ίδια ημέρα, πράκτορες του Federal Bureau of Investigation (FBI) προέβη-

σαν σε έρευνες στα γραφεία διαφόρων παραγωγών στις Ηνωμένες Πολιτείες. Κατόπιν της διεξαγωγής των ερευνών αυτών, ασκήθηκε ποινική δίωξη κατά των SGL [...] για σύσταση και συμμορία. Όλοι οι κατηγορούμενοι παραδέχθηκαν την ενοχή τους και συμφώνησαν να καταβάλουν πρόστιμα τα οποία ορίσθηκαν σε 135 εκατομμύρια δολάρια Ηνωμένων Πολιτειών (USD) για την SGL [...].

στις 18 Ιουλίου 2001, της προσβαλλόμενης απόφασεως, με την οποία προσάπτεται στις προσφεύγουσες επιχειρήσεις [...] ότι προέβησαν σε καθορισμό των τιμών, σε παγκόσμια κλίμακα, καθώς και σε κατανομή των εθνικών και περιφερειακών αγορών του εν λόγω προϊόντος σύμφωνα με την αρχή του “εγχώριου παραγωγού”: η UCAR ήταν υπεύθυνη για τις Ηνωμένες Πολιτείες και για ορισμένα μέρη της Ευρώπης και η SGL για την υπόλοιπη Ευρώπη [...].

[...]

- 10 Μια ομάδα αγοραστών που ζητούσε τριπλή αποζημίωση (triple damages) άσκησε στις Ηνωμένες Πολιτείες αγωγή κατά των SGL [...].
- 11 [Σ]τον Καναδά, [τ]ον Ιούλιο του 2000, η SGL παραδέχθηκε την ενοχή της και δέχθηκε να καταβάλει πρόστιμο 12,5 εκατομμυρίων CAD για την ίδια παράβαση. Τον Ιούνιο του 1998 ορισμένοι παραγωγοί χάλυβα άσκησαν στον Καναδά αγωγές κατά των SGL [...] λόγω συστάσεως και συμμορίας.
- 12 Στις 24 Ιανουαρίου 2000, η Επιτροπή διαβίβασε ανακοίνωση αιτιάσεων στις εγκαλούμενες επιχειρήσεις. Η διοικητική διαδικασία κατέληξε στην έκδοση,
- 13 Σύμφωνα πάντοτε με την προσβαλλόμενη απόφαση, οι κατευθυντήριες αρχές της συμπράξεως ήταν οι ακόλουθες:
- οι τιμές των ηλεκτροδίων γραφίτη θα καθορίζονταν σε παγκόσμια κλίμακα,
 - οι αποφάσεις σχετικά με τις τιμές κάθε εταιρίας θα λαμβάνονταν αποκλειστικά από τον πρόεδρο ή τους γενικούς διευθυντές,
 - ο “εγχώριος παραγωγός” θα όριζε την τιμή στο “έδαφος” του και οι λοιποί παραγωγοί θα “ακολουθούσαν”,

- όσον αφορά τις “μη εγχώριες” αγορές, ήτοι τις αγορές στις οποίες δεν υπήρχε “εγχώριος” παραγωγός, οι τιμές θα αποφασίζονταν με συναίνεση,
 - οι μη εγχώριοι παραγωγοί δεν έπρεπε να ασκούν επιθετικό ανταγωνισμό αλλά να εγκαταλείπουν τις «εγχώριες» αγορές των άλλων,
 - δεν προβλεπόταν καμία αύξηση της παραγωγικής ικανότητας (οι Ιάπωνες έπρεπε να μειώσουν την παραγωγική ικανότητά τους),
 - δεν προβλεπόταν καμία μεταφορά τεχνολογίας πέραν του κύκλου των παραγωγών που συμμετείχαν στο καρτέλ.
- 14 Στη συνέχεια, η προσβαλλόμενη απόφαση αναφέρει ότι οι εν λόγω κατευθυντήριες αρχές θεσπίστηκαν στο πλαίσιο συναντήσεων των μελών της συμπράξεως που πραγματοποιούνταν σε διάφορα επίπεδα: συναντήσεις “ανώτατων στελεχών”, συναντήσεις “εργασίας”, συναντήσεις της ομάδας των ευρωπαίων παραγωγών (χωρίς τις ιαπωνικές επιχειρήσεις), εθνικές ή περιφερειακές συναντήσεις σχετικά με ειδικές αγορές και διμερείς επαφές μεταξύ επιχειρήσεων.
- [...]
- 16 Βάσει των διαπιστώσεων ως προς τα πραγματικά περιστατικά και των νομικών εκτιμήσεων που περιλαμβάνονται στην προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή επέβαλε στις εγκαλούμενες επιχειρήσεις πρόστιμα, το ποσό των οποίων υπολογίστηκε σύμφωνα με τη μεθοδολογία που εκτίθεται στις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ [...], καθώς και στην ανακοίνωση σχετικά με τη μη επιβολή ή τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων [...].
- 17 Με το άρθρο 3 της προσβαλλομένης αποφάσεως επιβάλλονται τα ακόλουθα πρόστιμα:
- SGL: 80,2 εκατομμύρια ευρώ
- [...]
- 18 Το άρθρο 4 του διατακτικού διατάσσει τις οικείες επιχειρήσεις να καταβάλουν τα πρόστιμα εντός τριών μηνών από την κοινοποίηση της προσβαλλομένης αποφάσεως, διότι άλλως θα όφειλαν να καταβάλουν τόκους με επιτόκιο 8,04%.»

III — Η διαδικασία ενώπιον του Πρωτοδικείου και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

10. Η SGL, με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 20 Οκτωβρίου 2001, και άλλες επιχειρήσεις στις οποίες είχε απευθυνθεί η απόφαση της Επιτροπής άσκησαν προσφυγές κατά της αποφάσεως αυτής.

11. Στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Πρωτοδικείο αποφάνθηκε μεταξύ άλλων ως εξής:

«[...]

2) Στην υπόθεση T-239/01, SGL Carbon κατά Επιτροπής:

- ορίζει το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα με το άρθρο 3 της αποφάσεως 2002/271 στα 69 114 000 ευρώ·
- απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά·

[...]».

12. Στις σκέψεις 401 έως 412, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η SGL δεν ήταν υποχρεωμένη να απαντήσει σε ορισμένες ερωτήσεις της Επιτροπής ή να προσκομίσει ορισμένα έγγραφα. Το γεγονός ότι παρά ταύτα η SGL έδωσε τα ζητηθέντα πληροφοριακά

στοιχεία πρέπει να θεωρηθεί προαιρετική συνεργασία, οπότε η SGL πρέπει να ανταμειφθεί βάσει του τμήματος Δ, παράγραφος 2, πρώτη περίπτωση, της ανακοινώσεως περί συνεργασίας.

IV — Η αίτηση αναιρέσεως

13. Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:

- να αναιρέσει το σημείο 2 του διατακτικού της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως·
- να καταδικάσει την SGL στα δικαστικά έξοδα.

14. Η SGL ζητεί από το Δικαστήριο:

- να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως·
- να καταδικάσει την αναιρεσείουσα στα δικαστικά έξοδα.

V — Λόγοι αναιρέσεως και κύρια επιχειρήματα

15. Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι ορισμένα συμπεράσματα του Πρωτοδικείου στις σκέψεις 401 έως 412 συνιστούν παράβαση του κοινοτικού δικαίου, και ειδικότερα του άρθρου 15 σε συνδυασμό με το άρθρο 11 του κανονισμού 17 και την ανακοίνωση περί συνεργασίας. Περαιτέρω, στο βαλλόμενο μέρος της αποφάσεως περιέχονται και σφάλματα του Πρωτοδικείου όσον αφορά την αιτιολογία.

16. Η Επιτροπή προβάλλει ένα κύριο λόγο αναιρέσεως, ο οποίος έχει δύο σκέλη, κι ένα επικουρικό λόγο αναιρέσεως.

17. Ο κύριος λόγος αναιρέσεως, με τον οποίο η Επιτροπή αμφισβητεί το αν ορισμένες απαντήσεις σε αίτηση παροχής πληροφοριών πρέπει κατ' αρχήν να οδηγούν σε μείωση του προστίμου, αφορά:

- 1) την από 31 Μαρτίου 1999 αίτηση παροχής πληροφοριών (σκέψεις 407 έως 409 και οι τρεις πρώτες περιόδοι της σκέψεως 410 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως)·
- 2) την από 30 Ιουνίου 1997 αίτηση παροχής πληροφοριών (σκέψη 412 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως).

18. Ο δεύτερος και επικουρικός λόγος αναιρέσεως αφορά την έκταση της μείωσης του προστίμου όταν υπάρχει συμβολή στην έρευνα μετά από αίτηση παροχής πληροφοριών (σκέψη 410).

19. Εν ολίγοις, προβάλλονται τα ακόλουθα επιχειρήματα.

20. Όσο για το πρώτο σκέλος του κύριου λόγου αναιρέσεως το οποίο αφορά έγγραφα, η Επιτροπή διατείνεται ότι πάντοτε δικαιούται να ζητήσει την προσκόμιση εγγράφων και ότι μια τέτοια αίτηση δεν προσβάλλει τα δικαιώματα άμυνας. Δεν έχει σχέση με ερωτήσεις που θα μπορούσαν να συνεπάγονται ομολογία της υπάρξεως παραβάσεως. Έτσι, στις σκέψεις 408 και 409 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο αντιστρατεύθηκε πάγια νομολογία. Επί πλέον, η προσέγγιση αυτή δεν στοιχεί με τις σκέψεις 403, 406 και 407, όπου το Πρωτοδικείο παρέπεμψε σε πάγια νομολογία.

21. Περαιτέρω, το Πρωτοδικείο έπρεπε να εξακριβώσει την έκταση στην οποία η SGL όντως ανταποκρίθηκε στην αίτηση της Επιτροπής να προσκομίσει τα ζητηθέντα έγγραφα. Το κείμενο της από 8 Ιουνίου 1999 απαντήσεως δείχνει ότι δεν συνέβη κάτι τέτοιο. Η SGL απάντησε ότι δεν είχε όλα τα ζητηθέντα έγγραφα. Κατά συνέπεια, δεν συνέτρεχε λόγος να γίνει μεγαλύτερη μείωση από εκείνη που είχε ήδη γίνει. Παρά την έλλειψη εγγράφων, η SGL προσπάθησε να εξηγήσει τα πραγματικά περιστατικά. Η Επιτροπή έλαβε υπόψη τη συνεργασία αυτή.

Οι μόνες απαντήσεις που η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη, για την αξιολόγηση της συνεργασίας, ήσαν οι απαντήσεις στην επίσημη αίτηση παροχής πληροφοριών. Οι πληροφορίες που έβαιναν πέραν της υποχρέωσης συνεργασίας ελήφθησαν υπόψη.

22. Η SGL ισχυρίζεται ότι τόσο το σύνολο των δηλώσεών της στο από 8 Ιουνίου 1999 υπόμνημα όσο και οι απαντήσεις στην από 30 Ιουνίου 1997 αίτηση παροχής πληροφοριών πρέπει να χαρακτηριστούν στο ακέραιο ως συνεργασία, καθόσον δεν μπορεί να γίνει διάκριση μεταξύ ρητής ομολογίας μιας παραβάσεως και αποδεικτικών στοιχείων ή προσκομίσεως αποδεικτικών εγγράφων. Θεωρεί ότι υπάρχει απόλυτο δικαίωμα αιωπή.

23. Για την περίπτωση που το Δικαστήριο δεν δεχθεί τον ισχυρισμό αυτόν, η SGL διατείνεται ότι ούτως ή άλλως η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση συνάδει με τη νομολογία.

24. Όσο για το δεύτερο σκέλος του λόγου αναιρέσεως το οποίο αφορά την από 30 Ιουνίου 1997 αίτηση παροχής πληροφοριών, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι και η σκέψη 412 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως περιέχει ορισμένα σφάλματα. Το Πρωτοδικείο φαίνεται να αποδίδει στην Επιτροπή μια άποψη την οποία η ίδια ουδέποτε εξέφρασε. Η Επιτροπή τόνισε ότι δεν αντάμειψε λιγότερο την SGL επειδή η τελευταία δεν κατονόμασε όλες τις εταιρίες που είχε

προειδοποιήσει, αλλά ότι δεν την αντάμειψε περισσότερο επειδή η απάντηση που όντως δόθηκε από την SGL δεν έβαινε πέραν της υποχρέωσης της SGL να συνεργαστεί βάσει του άρθρου 11 του κανονισμού 17. Περαιτέρω, μόνο συμβολές που παρέχουν στην Επιτροπή τη δυνατότητα να διαπιστώσει με λιγότερη δυσκολία την ύπαρξη της παραβάσεως μπορούν να οδηγήσουν σε μείωση του προστίμου.

25. Η SGL συμφωνεί με τα συμπεράσματα του Πρωτοδικείου. Ισχυρίζεται ότι δεν υπάρχει νομική βάση για αίτηση παροχής πληροφοριών, καθόσον οι προειδοποιήσεις σε άλλα μέρη της συμπράξεως δεν αποτελούν συστατικά στοιχεία της παραβάσεως του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ. Το άρθρο 11 του κανονισμού 17 δεν δίνει στην Επιτροπή την εξουσία να θέτει τέτοιες ερωτήσεις. Στην περίπτωση που η προειδοποίηση άλλων μερών της συμπράξεως μπορεί να χαρακτηριστεί ως επιβαρυντική περίπτωση, η ομολογία της παραβάσεως πρέπει να χαρακτηριστεί ως συνεργασία. Εν πάση περιπτώσει, το Πρωτοδικείο σωστά έκρινε ότι η SGL δεν ήταν υποχρεωμένη να απαντήσει.

26. Τέλος, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η συμβολή που δίνεται με απάντηση σε αίτηση παροχής πληροφοριών επιφέρει την ίδια μείωση με μια αυθόρμητη συμβολή. Εν προκειμένω, κατά την Επιτροπή, το Πρωτοδικείο αρνήθηκε ότι το πρόστιμο δύναται να μειωθεί μόνο λόγω μιας συμβολής η οποία κατέστησε ευκολότερο το έργο της Επιτροπής.

Είναι προφανές ότι τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο όταν η συμβολή είναι αυθόρμητη, καθόσον η συμβολή λαμβάνει χώρα σ' ένα πρώιμο στάδιο και επομένως απαλλάσσει την Επιτροπή από το να λάβει ορισμένα ερευνητικά μέτρα, όπως είναι η σύνταξη αιτήσεως παροχής πληροφοριών.

27. Η από το Πρωτοδικείο σύγκριση με το τμήμα Γ της ανακοινώσεως περί συνεργασίας δεν στηρίζει την κρίση του Πρωτοδικείου, αλλά τον ισχυρισμό της Επιτροπής. Η κρίση ότι η συμβολή που δίνεται με την απάντηση σε αίτηση παροχής πληροφοριών πρέπει να ανταμειφθεί κατά τον ίδιο τρόπο με μια αυθόρμητη συμβολή είναι ασύμβατη με την ανακοίνωση αυτή. Αν το Πρωτοδικείο δέχθηκε ότι οι δύο καταστάσεις πρέπει να τυγχάνουν της ίδιας μεταχειρίσεως, τότε παρέβη το άρθρο 15 του κανονισμού 17 σε συνδυασμό με την ανακοίνωση περί συνεργασίας.

VI — Το σχετικό μέρος της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως

28. Το Πρωτοδικείο άρχισε ως εξής:

— σημείωσε ότι δεν μπορεί να αναγνωριστεί απόλυτο δικαίωμα σιωπής και ότι τούτο θα υπερέβαινε ό,τι είναι αναγκαίο για τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων άμυνας των επιχειρήσεων και θα αποτέλούσε αδικαιολόγητο εμπόδιο για την

εκτέλεση του καθήκοντος της Επιτροπής να εξασφαλίσει την τήρηση των κανόνων ανταγωνισμού στην κοινή αγορά. Περαιτέρω, υπενθύμισε ότι δικαίωμα σιωπής δύναται να αναγνωριστεί μόνο στο μέτρο που η σχετική επιχείρηση θα ήταν αναγκασμένη να δώσει απαντήσεις με τις οποίες θα μπορούσε να οδηγηθεί στο να ομολογήσει μια παράβαση με την απόδειξη της οποίας βαρύνεται η Επιτροπή (σκέψη 402).

— υπενθύμισε ότι αποτελεί νομολογία τόσο ότι η Επιτροπή, για να διαφυλάξει την πρακτική αποτελεσματικότητα του άρθρου 11 του κανονισμού 17, δύναται να υποχρεώσει τις επιχειρήσεις να δώσουν όλες τις αναγκαίες πληροφορίες όσον αφορά πραγματικά περιστατικά που ενδέχεται να γνωρίζουν και, εν ανάγκη, να δώσουν στην Επιτροπή τα σχετικά έγγραφα που κατέχουν, έστω και αν αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να επιβεβαιωθεί η ύπαρξη συμπεριφοράς περιορίζουσας τον ανταγωνισμό, όσο και ότι η πιο πάνω εξουσία της Επιτροπής να λαμβάνει πληροφορίες δεν απάδει ούτε προς το άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο εξής: ΕΣΔΑ) ούτε προς τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο εξής: ΕΔΔΑ) (σκέψεις 403 και 404).

— στη συνέχεια, παρατήρησε ότι ναι μεν το Δικαστήριο έκρινε στην απόφαση

Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής (στο εξής: απόφαση LVM)⁷ ότι μετά την απόφαση στην υπόθεση C-374/87, Orkem κατά Επιτροπής (στο εξής: απόφαση Orkem)⁸, η νομολογία του ΕΔΔΑ γνώρισε νέα εξέλιξη με την απόφαση Funke, την απόφαση Saunders κατά Ηνωμένου Βασιλείου και την απόφαση J.B. κατά Ελβετίας, πλην όμως το Δικαστήριο στην απόφαση LVM δεν ανέτρεψε την παλαιότερη νομολογία του (σκέψη 405):

- τέλος, συνήγαγε ότι απλώς και μόνο το να υποχρεωθεί κάποιος να απαντήσει σε ερωτήσεις της Επιτροπής σχετικά με αμιγώς πραγματικά περιστατικά και να συμμορφωθεί με αίτηση προσκομίσεως υπαρχόντων εγγράφων δεν μπορεί να αποτελέσει παραβίαση της αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας ή να προσβάλλει το δικαίωμα για δίκαιη δίκη, τα οποία, στον ειδικό τομέα του δικαίου του ανταγωνισμού, παρέχουν προστασία ανάλογη εκείνης την οποία εξασφαλίζει το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ (σκέψη 406).

29. Συνέχισε ως εξής:

- όσον αφορά το μέτρο στο οποίο η SGL είχε σύμφωνα με την προαναφερθείσα νομολογία υποχρέωση να απαντήσει στην από 31 Μαρτίου 1999 αίτηση

παροχής πληροφοριών, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, εκτός από τις ερωτήσεις επί αμιγώς πραγματικών περιστατικών και τις αιτήσεις προσκομίσεως υπαρχόντων εγγράφων, η Επιτροπή ζήτησε από την SGL να περιγράψει το αντικείμενο ορισμένων συναντήσεων στις οποίες έλαβε μέρος η SGL, το τι έγινε στις συναντήσεις αυτές και τα αποτελέσματα/συμπεράσματα των συναντήσεων αυτών, όταν ήταν σαφές ότι η Επιτροπή υποψιαζόταν ότι το αντικείμενο των εν λόγω συναντήσεων ήταν να περιοριστεί ο ανταγωνισμός. Κατά συνέπεια, μια τέτοια αίτηση απαιτούσε από την SGL να ομολογήσει τη συμμετοχή της σε παράβαση των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού (σκέψη 407).

30. Πάντως, στις επόμενες σκέψεις, οι οποίες αποτελούν το αντικείμενο της υπό εξέταση αιτήσεως αναιρέσεως, το Πρωτοδικείο είπε:

«408 Το ίδιο ισχύει και για τις αιτήσεις προσκομίσεως των πρωτοκόλλων των εν λόγω συναντήσεων, των εγγράφων εργασίας και των σχετικών προπαρασκευαστικών εγγράφων, των χειρόγραφων σημειώσεων που αναφέρονται σ' αυτές, των σημειώσεων και των συμπερασμάτων που αφορούν τις συναντήσεις αυτές, των εγγράφων προγραμματισμού και συζητήσεως καθώς και των σχεδίων εκτελέσεως που αφορούν τις προσυζητήσεις των τιμών που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ 1992 και 1998.

409 Δεδομένου ότι η SGL δεν χρειάστηκε να απαντήσει σ' αυτού του είδους τις

7 — Απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2002, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P (Συλλογή 2002, σ. I-8375).

8 — Συλλογή 1989, σ. I-3283.

ερωτήσεις που περιλαμβάνονταν στην αίτηση παροχής πληροφοριών της 31ης Μαρτίου 1999, το γεγονός ότι προσκόμισε ωστόσο τις πληροφορίες αυτές πρέπει να θεωρηθεί οικειοθελής συνεργασία της επιχειρήσεως ικανή να δικαιολογήσει μείωση του προστίμου κατ' εφαρμογή της ανακοινώσεως περί συνεργασίας.

410 Το συμπέρασμα αυτό δεν αναιρείται από τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι οι εν λόγω πληροφορίες δεν προσκομίστηκαν αυθόρμητα, αλλά ως απάντηση σε αίτηση παροχής πληροφοριών. Συγκεκριμένα, το σημείο Δ, παράγραφος 2, πρώτη περίπτωση, της ανακοινώσεως περί συνεργασίας, πέραν του ότι απαιτεί αυθόρμητη πράξη στηριζόμενη αποκλειστικά σε πρωτοβουλία της οικείας επιχειρήσεως, περιορίζεται να απαιτήσει πληροφορίες που συμβάλλουν “στην επιβεβαίωση” της υπάρξεως της παραβάσεως. Επιπλέον, ακόμη και το σημείο Γ, το οποίο προβλέπει μείωση του προστίμου σημαντικότερη από την προβλεπόμενη στο σημείο Δ, παρέχει τη δυνατότητα ανταμοιβής της συνεργασίας που παρέχεται “κατόπιν του βάσει αποφάσεως ελέγχου της Επιτροπής στις επιχειρήσεις που μετέχουν στη σύμπραξη”. Συνεπώς, το γεγονός ότι είχε απευθυνθεί στην SGL αίτηση παροχής πληροφοριών, δυνάμει του άρθρου 11, παράγραφος 1, του κανονισμού 17, δεν είναι καθοριστικό για να ελαχιστοποιηθεί η σπουδαιότητα της συνεργασίας που παρέσχε η επιχείρηση, δυνάμει του σημείου Δ, παράγραφος 2, της ανακοινώσεως περί συνεργασίας, καθότι μάλιστα η αίτηση αυτή αποτελεί πράξη λιγότερο δεσμευτική σε σχέση με τον έλεγχο που πραγματοποιείται βάσει αποφάσεως.

411 Συνεπώς, η Επιτροπή δεν εκτίμησε δεόντως τη σπουδαιότητα της συνεργασίας της SGL στο πλαίσιο αυτό».

31. Όσον αφορά την αίτηση παροχής πληροφοριών σχετικά με τις προειδοποιήσεις, το Πρωτοδικείο έκρινε:

«412 Στο μέτρο που η Επιτροπή προσάπτει στην SGL ότι της έδωσε ελλιπή απάντηση σχετικά με το ποιες επιχειρήσεις ενημέρωσε για τους επικείμενους ελέγχους της Επιτροπής τον Ιούνιο του 1997, αληθεύει ότι η SGL, με έγγραφο της 30ής Ιουλίου 1997, δήλωσε ότι ενημέρωσε μόνον την VAW και μία άλλη επιχείρηση, χωρίς να αναφέρει ότι ενημέρωσε και τη UCAR. Η Επιτροπή ωστόσο τόνισε ότι η εκ μέρους της SGL ειδοποίηση ενίσχυε τη βαρύτητα της παραβάσεως, επέφερε την επιβολή προστίμου με σημαντικότερο αποτρεπτικό αποτέλεσμα από το σύνθεσης και μπορούσε να θεωρηθεί επιβαρυντική περίπτωση, καθότι αυτή η συμπεριφορά της SGL δημιουργούσε τις κατάλληλες προϋποθέσεις για τη διατήρηση του καρτέλ σε δράση και για την παράταση των επιπτώσεών του. Προκύπτει, επομένως, ότι η SGL δεν όφειλε να ενημερώσει την Επιτροπή ότι ειδοποίησε άλλες επιχειρήσεις. Συγκεκριμένα, οι πληροφορίες αυτές μπορούσαν να επιβαρύνουν την ποινή που επρόκειτο να της επιβάλει η Επιτροπή. Ως εκ τούτου, και στο πλαίσιο αυτό η Επιτροπή δεν εκτίμησε δεόντως τη συμπεριφορά της SGL, προσάπτοντάς της ότι της έδωσε ελλιπή απάντηση».

VII — Νομική ανάλυση

32. Όπως είπα πιο πάνω, η αίτηση αναίρεσως που υπέβαλε η Επιτροπή αφορά ειδικά τις σκέψεις 408, 409, 410 και 412.

33. Στην απόφασή της, η Επιτροπή, βάσει της πρώτης περιπτώσεως του τμήματος Δ, παράγραφος 2, της ανακοινώσεως περί συνεργασίας, μείωσε κατά 30 % το πρόστιμο που διαφορετικά θα είχε επιβάλει στην SGL. Όπως εκτίθεται στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, η άποψη της Επιτροπής είναι ότι «μια επιχείρηση δικαιούται μείωση του προστίμου μόνον εφόσον η συνεργασία της είναι “αυθόρμητη” και δεν υπάγεται στο πεδίο “άσκησης των ερευνητικών της αρμοδιοτήτων”· εκτιμωμένου ότι “σημαντικό μέρος των πληροφοριών που παρέσχε η SGL συνιστά στην πράξη απάντηση της SGL στην επίσημη αίτηση παροχής πληροφοριών της Επιτροπής, [αυθόρμητη] συνεισφορά κατά την έννοια της ανακοίνωσης περί [συνεργασίας θεωρούνται] μόνον οι πληροφορίες που δεν ζητήθηκαν βάσει του άρθρου 11”». Επιπλέον, η SGL διαβίβασε την από 8 Ιουνίου 1999 δήλωσή της μόνον κατόπιν υπενθυμίσεως με την οποία η Επιτροπή επιφυλάχθηκε του δικαιώματος να εκδώσει επίσημη απόφαση δυνάμει του άρθρου 11, παράγραφος 5⁹.

34. Η SGL ισχυρίστηκε ενώπιον του Πρωτοδικείου ότι η Επιτροπή υποτίμησε τη

συνεργασία της στο πλαίσιο της ανακοινώσεως περί συνεργασίας. Προέβαλε ότι δεν ήταν υποχρεωμένη να απαντήσει σε ορισμένες ερωτήσεις στην αίτηση της Επιτροπής για την παροχή πληροφοριών, καθόσον διαφορετικά θα αυτοενοχοποιούνταν. Ισχυρίστηκε ότι υπό το φως της νομολογίας του ΕΔΔΑ είχε ακόμη και δικαίωμα να εναντιωθεί σε οποιαδήποτε συμβολή στην απόδειξη της δικής της ενοχής.

35. Το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η Επιτροπή σε πολλά σημεία δεν εκτίμησε τη σημασία της συνεργασίας της SGL και επομένως μείωσε το πρόστιμο.

36. Αφού υπενθύμισε την πάγια νομολογία (σκέψεις 402, 403 και 404), το Πρωτοδικείο πρώτα εξέτασε την από 31 Μαρτίου 1999 αίτηση παροχής πληροφοριών (σκέψεις 407, 408 και 409) και μετά την από 30 Ιουνίου 1997 αίτηση παροχής πληροφοριών (σκέψη 412).

37. Η από 31 Μαρτίου 1999 αίτηση παροχής πληροφοριών περιελάμβανε ερωτήσεις σχετικά με συναντήσεις των ανταγωνιστών στον τομέα των ηλεκτροδίων γραφίτη. Η Επιτροπή ζήτησε, μεταξύ άλλων, περιγραφή του αντικειμένου ορισμένων συναντήσεων στις οποίες έλαβε μέρος η SGL, του τι έγινε στις συναντήσεις αυτές και των

9 — Βλ. την αιτιολογική σκέψη 173 της αποφάσεως της Επιτροπής, μέρος της οποίας αιτιολογικής σκέψεως παρατίθεται στη σκέψη 401 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

αποτελεσμάτων/συμπερασμάτων των εν λόγω συναντήσεων. Περαιτέρω, ζήτησε να προσκομιστούν ορισμένα έγγραφα, και μεταξύ αυτών αντίγραφα των συγκλήσεων σε συνάντηση, οι ημερήσιες διατάξεις, κατάλογοι των συμμετασχόντων, χειρόγραφες σημειώσεις, έγγραφα εργασίας, προπαρασκευαστικά έγγραφα, έγγραφα προγραμματισμού και σχέδια εκτελέσεως σχετικά με τις αυξήσεις τιμών σε μια συγκεκριμένη περίοδο¹⁰.

38. Με την από 30 Ιουνίου 1997 αίτησή της για παροχή πληροφοριών, η Επιτροπή, αφού εξέθεσε ότι είχε πληροφορηθεί από άλλη εταιρία ότι η εταιρία εκείνη είχε ειδοποιηθεί από την SGL σχετικά με το ενδεχόμενο ότι επίκεινται έρευνες, ρώτησε αν η SGL είχε λάβει την πληροφορία αυτή από εταιρία που δρούσε στον σχετικό τομέα και, σε καταφατική περίπτωση, ζήτησε το όνομα της εταιρίας αυτής. Με τη δεύτερη ερώτησή της, η Επιτροπή ζήτησε τα ονόματα των εταιριών τις οποίες είχε προειδοποιήσει η SGL¹¹.

Η αίτηση της 31ης Μαρτίου 1999

39. Στη δίκη ενώπιον του Πρωτοδικείου η Επιτροπή δέχθηκε ότι η ερώτηση σχετικά με

το αντικείμενο ορισμένων συναντήσεων και με το τι έγινε σε αυτές έβαινε πέραν εκείνου που μπορούσε να ρωτήσει βάσει του άρθρου 11 του κανονισμού 17. Το συμπέρασμα αυτό δεν αποτελεί μέρος της υπό εξέταση αιτήσεως αναιρέσεως.

40. Έτσι, το Πρωτοδικείο έκρινε στις σκέψεις 407 έως 409 και στη σκέψη 412 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως ότι οι απαντήσεις της SGL στις αιτήσεις παροχής πληροφοριών που της είχαν απευθυνθεί κατά το άρθρο 11, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 έδιναν στην εταιρία αυτή το δικαίωμα —αντιθέτως προς την άποψη που η Επιτροπή διατύπωσε στην απόφασή της— να μειωθεί το πρόστιμό της, σύμφωνα με την ανακοίνωση περί συνεργασίας.

41. Επί πλέον, το Πρωτοδικείο απέρριψε το επιχείρημα της Επιτροπής ότι, εν πάση περιπτώσει, οποιαδήποτε μείωση λόγω των απαντήσεων της SGL θα έπρεπε να είναι μικρότερη από εκείνη που θα είχε γίνει αν η ίδια η εταιρία είχε προβεί σε προαιρετικές αποκαλύψεις (βλ. τη σκέψη 410).

42. Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι στα χωρία που παρατέθηκαν υπάρχουν νομικά σφάλματα και ότι, στο μέτρο αυτό, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση δεν συνάδει με το άρθρο 15 του κανονισμού 17, σε συνδυασμό με το άρθρο 11 του ίδιου κανονισμού, και με την ανακοίνωση περί συνεργασίας. Επί πλέον, και η αιτιολογία είναι ελαττωματική (αντιφατική) και ως τέτοια αποτελεί ένα περαιτέρω νομικό σφάλμα.

10 — Η SGL απάντησε με έγγραφο της 25ης Μαΐου 1999 (στις ερωτήσεις 8 έως 10 σχετικά με στοιχεία ως προς τον κύκλο εργασιών και τις πωλήσεις) και με δήλωση της 8ης Ιουνίου 1999 (εκθέτοντας ότι δεν ήταν υποχρεωμένη να απαντήσει στις ερωτήσεις 1 έως 5 και εν μέρει στην ερώτηση 7 και ότι επομένως πρέπει να θεωρηθεί ότι ενεργεί προαιρετικά. Στη δήλωση περιλαμβάνεται περιγραφή των συναντήσεων και επισυνάπτονται έγγραφα που ήδη υπήρχαν και βρίσκονταν στην κατοχή της SGL).

11 — Η SGL απάντησε με έγγραφο της 30ής Ιουλίου 1997. Πριν απαντήσει στη δεύτερη ερώτηση, αμφισβήτησε τη νομική βάση και επικαλέστηκε τα δικαιώματά της άμυνας.

43. Ο υπό εξέταση λόγος αναιρέσεως, μολονότι προβάλλεται στο πλαίσιο της εφαρμογής της ανακοινώσεως περί συνεργασίας, αφορά ειδικά τα συμπεράσματα του Πρωτοδικείου σχετικά με την έκταση του δικαιώματος των επιχειρήσεων να μη αυτοενοχοποιούνται.

44. Είναι ευρέως γνωστό ότι της Επιτροπής έργο είναι να ερευνά και να κολάζει τις παραβάσεις των κανόνων ανταγωνισμού που περιέχονται στη Συνθήκη ΕΚ. Για να επιτελέσει το έργο της, η Επιτροπή δύναται, σύμφωνα με το άρθρο 11, παράγραφος 1, του κανονισμού 17, να απαιτεί όλες τις αναγκαίες πληροφορίες. Πρώτα, πρέπει να ζητήσει τις πληροφορίες αυτές απλά με επίσημη αίτηση παροχής πληροφοριών (άρθρο 11, παράγραφος 2) και, αν μια επιχείρηση δεν συμμορφωθεί, πρέπει να τις ζητήσει με επίσημη απόφαση (άρθρο 11, παράγραφος 5)¹².

45. Στη γνωστότατη απόφαση *Orkem*¹³, όπου το Δικαστήριο έπρεπε να αξιολογήσει την ερευνητική εξουσία της Επιτροπής υπό το φως των δικαιωμάτων άμυνας, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι εταιρίες έχουν υποχρέωση ενεργού συνεργασίας στο πλαίσιο των ερευνητικών μέτρων.

12 — Ο κανονισμός (ΕΚ) 1/2003 κατήργησε την πιο πάνω διαδικασία δύο σταδίων. Κατά το άρθρο 18 του κανονισμού αυτού, η Επιτροπή δύναται εξ' υπαρχής να επιλέξει να ζητήσει με απόφαση πληροφορίες από επιχειρήσεις.

13 — Προαναφερθείσα απόφαση· βλ. τις σκέψεις 22 και 27.

46. Ωστόσο, το καθήκον ενεργού συνεργασίας με την Επιτροπή δεν σημαίνει ότι η επιχείρηση πρέπει να αυτοενοχοποιηθεί ομολογώντας παραβάσεις των κανόνων ανταγωνισμού.

47. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο διέκρινε μεταξύ απαντήσεως σε ερωτήσεις και προσκομίσεως εγγράφων. Όσο για την πρώτη, το Δικαστήριο έκανε μια περαιτέρω διάκριση. Έκρινε ότι η Επιτροπή έχει την εξουσία να αναγκάσει μια επιχείρηση να απαντήσει σε ερωτήσεις που αφορούν πραγματικά περιστατικά, αλλά δεν έχει την εξουσία να αναγκάσει μια επιχείρηση να της δώσει απαντήσεις που ενδέχεται να συνεπάγονται ομολογία της υπάρξεως παραβάσεως. Η δεύτερη περίπτωση είναι εκείνη όπου μια επιχείρηση μπορεί να επικαλεστεί το δικαίωμα σιωπής ως μέρος των δικαιωμάτων άμυνας. Όσο για τα έγγραφα, το Δικαστήριο δεν περιόρισε την ερευνητική εξουσία της Επιτροπής. Η σχετική επιχείρηση οφείλει, αν της ζητηθεί, να αποκαλύψει έγγραφα που ήδη υπάρχουν και αφορούν το αντικείμενο της έρευνας, ακόμη και αν τα έγγραφα αυτά μπορεί να χρησιμοποιηθούν για να επιβεβαιωθεί μια παράβαση¹⁴.

48. Μετά, για να μπορέσει να εξιχνιάσει μερικές από τις πιο σοβαρές συμπράξεις, η Επιτροπή χάραξε μια πολιτική επιεικούς

14 — Βλ. τις σκέψεις 34 και 35.

μεταχειρίσεως όσων συνεργάζονται. Η πολιτική αυτή εκτίθεται στη λεγόμενη ανακοίνωση περί συνεργασίας. Σε αντάλλαγμα της συνεργασίας (με την παροχή κρίσιμων πληροφοριακών στοιχείων, αποδείξεων) το πρόστιμο μπορεί —αναλόγως του βαθμού συνεργασίας— να μειωθεί.

49. Σημειωτέον ότι η πολιτική επεικούς μεταχειρίσεως όσων συνεργάζονται δεν έχει σχέση με εξαναγκασμό. Αντιθέτως, στηρίζεται στην προαιρετική συνεργασία. Κατά συνέπεια, η μείωση του προστίμου ως αντάλλαγμα της συνεργασίας είναι συμβατή με τα δικαιώματα άμυνας και ειδικότερα με το δικαίωμα μη αυτοενοχοποιήσεως¹⁵.

50. Περαιτέρω, το πρόστιμο μειώνεται λόγω συμβολής κατά τη διοικητική διαδικασία μόνον αν η συμβολή αυτή έδωσε στην Επιτροπή τη δυνατότητα να διαπιστώσει με λιγότερη δυσκολία την παράβαση και, εν ανάγκη, να δώσει τέλος στην παράβαση αυτή¹⁶.

51. Με την υπό εξέταση αίτηση αναιρέσεως, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι τα πληροφοριακά στοιχεία που ζητήθηκαν βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 στοιχούν με τα κριτήρια της αποφάσεως

Orkem και δεν μπορούν να θεωρηθούν συνεργασία υπό την έννοια της ανακοινώσεως περί συνεργασίας.

52. Έτσι, το νομικό ζήτημα είναι αν η αντίδραση της SGL στην αίτηση της Επιτροπής πρέπει να χαρακτηριστεί ως προαιρετική συνεργασία ή ως συνεργασία για την τήρηση μιας υποχρεώσεως¹⁷. Κατά συνέπεια, το πρώτο βήμα είναι να εξεταστεί η φύση των ερωτήσεων της Επιτροπής. Με άλλα λόγια, μπορούσε η Επιτροπή να λάβει βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 5, του κανονισμού 17 τις ζητηθείσες πληροφορίες; Αν η απάντηση είναι καταφατική, οι πληροφορίες που δόθηκαν από τη σχετική επιχείρηση απλούστατα στοιχούν με το καθήκον τηρήσεως των υποχρεώσεων που η επιχείρηση αυτή έχει βάσει του άρθρου 11 του κανονισμού 17. Μια τέτοια «συνεργασία» δεν είναι συνεργασία υπό την έννοια της ανακοινώσεως περί συνεργασίας. Αν όμως η απάντηση στο ερώτημα αυτό είναι αρνητική και η σχετική επιχείρηση έδωσε τις πληροφορίες, τότε η συμπεριφορά της πρέπει να θεωρηθεί συνεργασία υπό την έννοια της ανακοινώσεως περί συνεργασίας.

53. Παρεμπιπτόντως θα παρατηρήσω ότι, στην περίπτωση που μια επιχείρηση με την οποία ήλθε σε επαφή η Επιτροπή δηλώσει ότι είναι πρόθυμη να συνεργαστεί, ενδέχεται η Επιτροπή να χρειαστεί άλλες πληροφορίες πέρα από εκείνες που έδωσε η σχετική

15 — Απόφαση της 14ης Ιουλίου 2005, C-57/02 P, Acerinox κατά Επιτροπής (Συλλογή 2005, σ. I-6689, σκέψεις 87 έως 89).

16 — Βλ. την απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-297/98 P, SCA Holding κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. I-10101, σκέψη 36). Βλ. στο πλαίσιο της ανακοινώσεως περί συνεργασίας την απόφαση της 28ης Ιουνίου 2005, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, Dansk Rorindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2005, σ. I-5425, σκέψεις 395 και 396).

17 — Από νομικής απόψεως, μια επιχείρηση δεν είναι υποχρεωμένη να απαντήσει σε αίτηση παροχής πληροφοριών κατά το άρθρο 11, παράγραφος 2. Ωστόσο, αν μια επιχείρηση αρνηθεί να απαντήσει, η Επιτροπή δύναται, με απόφαση βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 5, να ζητήσει να παρασχεθούν οι πληροφορίες. Προβλέπονται ποινές για μη συμμόρφωση. Έτσι, το τελικό αποτέλεσμα είναι να υπάρχει υποχρέωση συμμορφώσεως προς την αίτηση της Επιτροπής.

επιχείρηση. Η Επιτροπή δύναται να λάβει τις πληροφορίες αυτές με γραπτή αίτηση. Είναι αυτονόητο ότι τέτοιες αιτήσεις και οι απαντήσεις στις αιτήσεις αυτές πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τη συνολική αξιολόγηση της συνεργασίας της σχετικής επιχείρησης στο πλαίσιο της ανακοινώσεως περί συνεργασίας.

54. Για να εκτιμήσει αν μπορούσε να μειωθεί το πρόστιμο, το Πρωτοδικείο εφάρμοσε το πιο πάνω κριτήριο. Εξέτασε αν η SGL ήταν υποχρεωμένη να προσκομίσει τα ζητηθέντα έγγραφα.

55. Εξετάζοντας αν η αίτηση παροχής πληροφοριών περιείχε ερωτήσεις που η Επιτροπή δεν είχε δικαίωμα να θέσει βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 5, του κανονισμού 17, το Πρωτοδικείο σωστά παρατήρησε ότι η ερώτηση σχετικά με το αντικείμενο και το αποτέλεσμα ορισμένων συναντήσεων ήταν απαράδεκτη. Η απάντηση σε τέτοιες ερωτήσεις αναπόφευκτα καταλήγει σε αυτοενοχοποίηση. Όπως είπα πιο πάνω, η Επιτροπή το δέχθηκε ενώπιον του Πρωτοδικείου. Το συμπέρασμα αυτό δεν αποτελεί μέρος της υπό εξέταση αιτήσεως αναιρέσεως.

56. Το Πρωτοδικείο παρατήρησε μετά ότι το ίδιο ισχύει όταν ζητούνται συγκεκριμένα έγγραφα. Εκτίμησε ότι η αίτηση προσκομίσεως των εγγράφων αυτών ήταν τέτοιας φύσεως που να απαιτεί από την SGL να ομολογήσει τη συμμετοχή της σε παράβαση

των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού. Έτσι, προκύπτει ότι διέκρινε μεταξύ «παραδεκτών» και «μη παραδεκτών» εγγράφων. Με άλλα λόγια, η Επιτροπή, εφόσον δεν μπορούσε να αναγκάσει την SGL να απαντήσει στις ερωτήσεις σχετικά με το αντικείμενο και τα αποτελέσματα/την έκβαση των συναντήσεων αυτών, δεν μπορούσε ούτε να ζητήσει τα έγγραφα που αφορούν τις ίδιες συναντήσεις.

57. Κατά την άποψή μου, η εκτίμηση αυτή είναι εσφαλμένη, ή τουλάχιστον ελαττωματική, για τρεις διαφορετικούς λόγους.

58. Πρώτον, εφόσον οι πληροφορίες στις οποίες αναφέρονται οι σκέψεις 408 και 409 αφορούν «έγγραφα» και όχι αίτηση για «απαντήσεις», το Πρωτοδικείο δεν έκανε τη διάκριση την οποία κάνει η νομολογία μεταξύ εγγράφων και απαντήσεων σε ερωτήσεις. Στην καλύτερη περίπτωση, δεν εφάρμοσε στα πραγματικά περιστατικά τις αρχές τις οποίες έχει διατυπώσει η νομολογία.

59. Δεύτερον, όπως σωστά σημείωσε η Επιτροπή, η αιτιολογία την οποία παρέθεσε το Πρωτοδικείο είναι εν τη γενέσει της αντιφατική. Στην αρχή, το Πρωτοδικείο επανέλαβε ρητώς τις αρχές που διατυπώθηκαν στην απόφαση *Orkem* και στη δική του απόφαση στην υπόθεση *Mannesmannröhren-Werke* κατά Επιτροπής¹⁸. Έτσι, στις

18 — Απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 2001, T-112/98 (Συλλογή 2001, σ. II-729).

σκέψεις 403, 406 και 407 αναφέρει την πάγια νομολογία, αλλά μετά, στη σκέψη 408, αντιστρατεύεται τη νομολογία αυτή. Η πιο πάνω νομολογία έχει επιβεβαιωθεί πλειστάκις, οι τελευταίες δε αποφάσεις είναι οι λεγόμενες αποφάσεις «Αύξηση της τιμής του κράματος»¹⁹.

60. Το Δικαστήριο όντως παρατήρησε στην απόφαση LVM²⁰, που είναι γνωστή και ως απόφαση PVC II²¹, ότι μετά την απόφαση Orkem η νομολογία του ΕΔΔΑ γνώρισε περαιτέρω εξέλιξη με την απόφαση Funke, την απόφαση Saunders κατά Ηνωμένου Βασιλείου και την απόφαση J.B. κατά Ελβετίας. Παρά ταύτα, το Δικαστήριο, όπως το ίδιο παρατήρησε, δεν έκρινε ότι συνέτρεχε λόγος να ανατρέψει την παλαιότερη νομολογία του²². Κατά συνέπεια, τα συμπεράσματα του Πρωτοδικείου είναι σαφές ότι δεν συνάδουν με την υπάρχουσα νομολογία. Επί πλέον, όσον αφορά το γεγονός αυτό, το οποίο είναι από μόνο του αξιοσημείωτο, μάταια θα ψάξει κανείς για ειδική αιτιολογία στις σχετικές σκέψεις της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

61. Έτσι, το Πρωτοδικείο, αν και συνήγαγε ότι στην απόφαση LVM δεν ανατράπηκε η πάγια νομολογία, κατέληξε παρά ταύτα σε διαφορετικό αποτέλεσμα. Ο λόγος γι' αυτό δεν μπορεί να βρεθεί στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση. Όπως είπα πιο πάνω, τούτο είναι και αντιφατικό. Μόνο και μόνο για τους λόγους αυτούς πρέπει να αναιρεθεί το συμπέρασμα του Πρωτοδικείου στη σκέψη 408.

62. Το Δικαστήριο δίνει μεγάλη αξία στη νομολογία του ΕΔΔΑ. Είναι αλήθεια και ότι, όσον αφορά τον λόγο αναιρέσεως με τον οποίο προβαλλόταν προσβολή του προνομίου σχετικά με την αυτοενοχοποίηση, το Δικαστήριο στην πραγματικότητα δεν χρειάστηκε να εξετάσει το ζήτημα αυτό στην υπόθεση εκείνη²³. Γενικότερα, θα μπορούσε να τεθεί το ζήτημα αν συντρέχει οποιοσδήποτε λόγος η νομολογία, την οποία δημιούργησε η απόφαση Orkem και η οποία ακολουθήθηκε στη συνέχεια, να μεταβληθεί υπό το φως της πιο πρόσφατης νομολογίας του ΕΔΔΑ. Θα εξηγήσω ότι, κατά την άποψή μου, δεν υπάρχουν πειστικοί λόγοι.

63. Πρώτον, πρέπει να έχουμε κατά νου ότι η νομολογία εκείνη αφορούσε φυσικά πρόσωπα στο πλαίσιο «κλασικών» ποινικών διαδικασιών. Το δίκαιο του ανταγωνισμού αφορά επιχειρήσεις. Η Επιτροπή δύναται μόνο να επιβάλλει πρόστιμα σε επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων για παραβάσεις των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ. Απλουστάτα, δεν είναι δυνατόν τα συμπεράσματα του ΕΔΔΑ να μεταφερθούν άνευ ετέρου σε νομικά πρόσωπα ή επιχειρήσεις²⁴. Εν προ-

19 — Προαναφερθείσα απόφαση Acerinox κατά Επιτροπής, σκέψη 86, και απόφαση της 14ης Ιουλίου 2005, C-65/02 P και C-73/02 P, ThyssenKrupp κατά Επιτροπής (Συλλογή 2005, σ. I-6773, σκέψη 49).

20 — Απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2002.

21 — Προαναφέρθηκε στην υποσημείωση 7.

22 — Βλ. τη σκέψη 405.

23 — Προαναφερθείσα απόφαση LVM, σκέψεις 274 έως 276.

24 — Σε μερικά κράτη μέλη, οι αρχές μπορούν, κατά το εθνικό δίκαιο, να επιβάλλουν και άλλου είδους κυρώσεις, όπως ποινή φυλακίσεως για τους διευθυντές ή διαχειριστές που είναι υπεύθυνοι για την από τις οικείες εταιρίες παράβαση των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ. Μπορεί κανείς να αναμένει ότι τα αντίστοιχα δικονομικά δικαιώματα/εγγυήσεις είναι ισχυρότερα.

κειμένο, θα αναφέρω άλλα δικαστήρια όπου το δικαίωμα μη αυτοενοχοποίησης προβλέπεται μόνο για φυσικά πρόσωπα και δεν μπορεί να γίνει επίκλησή του από νομικά πρόσωπα²⁵. Έτσι, στις Ηνωμένες Πολιτείες οι εταιρίες δεν μπορούν να επικαλεστούν την Πέμπτη Προσθήκη του Συντάγματος των Ηνωμένων Πολιτειών. Η Πέμπτη Προσθήκη ορίζει ότι «Ουδείς αναγκάζεται να καταθέσει εις βάρος του εαυτού του σε οποιαδήποτε ποινική υπόθεση». Το πιο πάνω δικαίωμα ή προνόμιο σχετικά με τη μη αυτοενοχοποίηση είναι προσωποπαγές. Ισχύει μόνο για τους επί μέρους ανθρώπους. Μια εταιρία δεν μπορεί να επικαλεστεί την Πέμπτη Προσθήκη προκειμένου να μείνει σιωπηλή. Με άλλα λόγια, μια εταιρία οφείλει να προσκομίσει έγγραφα αν της ζητηθεί να το κάνει.

64. Δεύτερον, δεν αμφισβητείται ότι το ΕΔΔΑ έχει επεκτείνει ορισμένα δικαιώματα και ορισμένες ελευθερίες στις εταιρίες και σε άλλες συλλογικές οντότητες. Το ίδιο συμβαίνει με το κοινοτικό δίκαιο και με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ενώσεως. Πέραν αυτού, το ΕΔΔΑ διακρίνει μεταξύ του επιπέδου της προστασίας η οποία παρέχεται από τη μια πλευρά, στα φυσικά πρόσωπα και, από την άλλη πλευρά, στα νομικά πρόσωπα. Τούτο μπορεί να συναχθεί από άλλα θεμελιώδη δικαιώματα που περιλαμβάνονται στην ΕΣΔΑ, όπως στο άρθρο της 8. Παραδείγματος χάριν, στην απόφαση Niemietz²⁶ το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η προστασία των εμπορικών χώρων μπορεί να είναι μικρότερη από αυτή των ιδιωτικών οικημάτων. Έτσι, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η «κατοικία» μπορεί να καλύψει και το γραφείο ενός επαγγελματία και ότι μια τέτοια ερμηνεία δεν παρεμποδίζει τα συμβαλλόμενα κράτη, καθόσον διατηρούν το δικαίωμά τους παρεμβάσεως κατά

το μέτρο που επιτρέπεται από την παράγραφο 2 του άρθρου 8. Η απόφαση αυτή επιβεβαιώθηκε αργότερα με την απόφαση Colas Est²⁷. Στην απόφαση εκείνη, το ΕΔΔΑ έκρινε, όπως στην απόφαση Niemietz, ότι σε ορισμένες περιστάσεις τα δικαιώματα που εξασφαλίζονται από το άρθρο 8 μπορούν να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι περιλαμβάνουν το δικαίωμα σεβασμού της έδρας, των υποκαταστημάτων και των άλλων εμπορικών χώρων μιας εταιρίας. Κατά συνέπεια, σύμφωνα με τη νομολογία αυτή έκρινε το Δικαστήριο, στην απόφαση Roquette Frères²⁸, ότι «[Γ]ια τον καθορισμό του περιεχομένου της εν λόγω αρχής, όσον αφορά την προστασία των εμπορικών χώρων των εταιριών, επιβάλλεται να ληφθεί υπόψη η μεταγενέστερη της προαναφερθείσας απόφασεως Hoechst κατά Επιτροπής νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, από την οποία προκύπτει, αφενός, ότι η προστασία του απαραβιάστου της κατοικίας του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ μπορεί να επεκταθεί, υπό ορισμένες συνθήκες, στους εν λόγω χώρους [παραπομπή στην απόφαση Colas Est, § 41] και, αφετέρου, ότι το δικαίωμα παρεμβάσεως της δημόσιας αρχής κατά το άρθρο 8, παράγραφος 2, της ΕΣΔΑ «μπορεί σαφώς να έχει ευρύτερο περιεχόμενο στην περίπτωση των επαγγελματικών ή εμπορικών χώρων ή δραστηριοτήτων απ' ό,τι σε άλλες περιπτώσεις [παραπομπή στην απόφαση Niemietz, § 31]».

65. Τρίτον, εκείνο όμως που είναι καθοριστικό είναι ότι, όσον αφορά το άρθρο 6 της

25 — US Supreme Court, United States κατά Whit 322 U.S. 694 (1944).

26 — Απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1992, σειρά Α αριθ. 251-B.

27 — Απόφαση της 16ης Απριλίου 2002, Colas Est κ.λπ. κατά Γαλλίας, αριθ. 37971/97, ΕΔΔΑ 2002-III.

28 — Απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2002, C-94/00 (Συλλογή 2002, σ. I-9011, σκέψη 29).

ΕΣΔΑ, η αίτηση παροχής εγγράφων δεν είναι αντίθετη με το δικαίωμα σιωπής. Το ΕΔΔΑ δεν αναγνώρισε απόλυτο δικαίωμα σιωπής. Στην απόφαση Saunders έκρινε «[ό]τι το δικαίωμα μη αυτοενοχοποιήσεως αφορά κατά πρώτον λόγο τον σεβασμό της θελήσεως του κατηγορουμένου να κρατήσει τη σιωπή του. Όπως γίνεται κοινώς δεκτό στα δικαϊκά συστήματα των συμβαλλομένων μερών της ΕΣΔΑ και αλλού, το δικαίωμα αυτό δεν εκτείνεται στη χρησιμοποίηση, σε ποινικές διαδικασίες, στοιχείων τα οποία οι αρχές μπορούν με μέσα εξαναγκασμού να λάβουν από τον κατηγορούμενο αλλά τα οποία υπάρχουν ανεξαρτήτως της θελήσεως του υπόπτου όπως, μεταξύ άλλων, τα *έγγραφα* που αποκτώνται κατόπιν εντάλματος, τα δείγματα αναπνοής, αίματος και ούρων και οι ιστοί ανθρώπινου σώματος για την ανάλυση του DNA»²⁹. Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώθηκε πρόσφατα στην απόφαση J.B. κατά Ελβετίας.

66. Έτσι, το δικαίωμα μη αυτοενοχοποιήσεως δεν εκτείνεται στα πληροφοριακά στοιχεία που υπάρχουν ανεξαρτήτως της θελήσεως του υπόπτου, όπως, μεταξύ άλλων, τα *έγγραφα*. Η προσκόμιση των εγγράφων αυτών μπορεί να ζητηθεί και τα *έγγραφα* αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως αποδεικτικά στοιχεία. Εν προκειμένω, αναφέρω ειδικότερα στα γραπτά πληροφοριακά στοιχεία που έχουν σχέση με τις εσωτερικές διαδικασίες και τη λήψη αποφάσεων μιας επιχειρήσεως και που χρησιμοποιήθηκαν στις πιο πάνω διαδικασίες ή για τις πιο πάνω αποφάσεις, όπως, π.χ. οι εμπορικές ή οι τιμολογιακές στρατηγικές.

Τέτοια πληροφοριακά στοιχεία, τα οποία είναι διαθέσιμα για εσωτερική χρήση, μπορούν να ζητηθούν. Ενδέχεται να αποκαλύψουν την πιθανότητα να υπάρχει σύμπραξη ή εναρμονισμένη πρακτική, αλλά τούτο δεν είναι από μόνο του αυτοενοχοποιητικό. Παραμένει η δυνατότητα να ανατραπεί η πιθανότητα αυτή. Το να πάμε πιο μακριά θα είχε ως συνέπεια να εξαλειφθεί το αντικειμενικό στοιχείο της νομολογίας του Δικαστηρίου, πράγμα που θα διατάρασσε την ισορροπία που πρέπει να υπάρχει κατά την επιβολή της τηρήσεως του δικαίου.

67. Τέλος, πρέπει να λεχθεί ότι η αλληλεπίδραση μεταξύ των θεμελιωδών δικαιωμάτων των νομικών προσώπων και της επιβολής της τηρήσεως των κανόνων ανταγωνισμού εξακολουθεί να είναι ζήτημα σταθμίσεως δύο συγκρουομένων συμφερόντων: της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της αποτελεσματικής επιβολής της τηρήσεως του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού. Όπως το Δικαστήριο έκρινε στην απόφαση *Eco Swiss*³⁰, το άρθρο 81 ΕΚ είναι μια θεμελιώδης διάταξη η οποία είναι ουσιώδης για την εκτέλεση της αποστολής της Επιτροπής και ειδικότερα για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Το άρθρο 81 ΕΚ είναι κανόνας δημοσίας τάξεως. Αν η Επιτροπή δεν έχει πια την εξουσία να ζητεί την προσκόμιση εγγράφων, η από την Επιτροπή επιβολή της τηρήσεως του δικαίου του ανταγωνισμού στην κοινοτική έννομη τάξη θα εξαρτάται τα μέγιστα είτε από την προαιρετική συνεργασία είτε από τη χρήση άλλων μέσων εξαναγκασμού, όπως π.χ. οι αιφνιδιαστικοί έλεγχοι. Είναι αυτονόητο ότι πρέπει να παραμένει δυνατή η με εύλογα μέσα αποτελεσματική επιβολή των βασικών αρχών της κοινοτικής έννομης τάξεως, ακριβώς όπως είναι προφανές ότι και τα δικαιώματα άμυνας πρέπει να γίνονται σεβαστά. Κατ' εμέ, το τελευταίο είναι μια

29 — Σκέψη 69 (η έμφαση δική μου).

30 — Απόφαση της 1ης Ιουνίου 1999, C-126/97 (Συλλογή 1999, σ. I-3055).

πραγματικότητα. Όπως έχει τώρα η νομολογία, ο εγκαλούμενος εξακολουθεί να έχει τη δυνατότητα, είτε κατά τη διοικητική διαδικασία είτε ενώπιον των κοινοτικών δικαστηρίων, να ισχυριστεί ότι τα προσκομισθέντα έγγραφα έχουν διαφορετική έννοια από εκείνη που τους έδωσε η Επιτροπή.

68. Στην παρούσα υπόθεση, τα σχετικά έγγραφα ήταν προϋπάρχοντα έγγραφα τα οποία τελικά μπορούσαν να ζητηθούν με απόφαση βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 5, και τα οποία μια επιχείρηση όφειλε να προσκομίσει αν τα κατείχε.

69. Έτσι, κατ' εμέ, εφόσον το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε νομική πλάνη, δεν συντρέχει λόγος να μειωθεί το πρόστιμο βάσει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας. Όπως εκτίθεται στην απόφαση της Επιτροπής, η τελευταία δεν έδωσε ανταμοιβή για τις πληροφορίες που θεώρησε ότι η SGL όφειλε να δώσει σε απάντηση αιτήσεως για την παροχή πληροφοριών. Έλαβε υπόψη τις παρασχεθείσες από την SGL πληροφορίες που έβαιναν πέραν όσων είχαν ζητηθεί βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 2, του κανονισμού 17. Ωστόσο, όταν μείωσε το πρόστιμο της SGL, το Πρωτοδικείο έλαβε υπόψη και το ζήτημα σχετικά με την αίτηση περιγραφής του αντικειμένου και των αποτελεσμάτων ορισμένων συναντήσεων. Εφόσον η Επιτροπή δέχθηκε ότι αυτό το μέρος της αιτήσεως ήταν απαράδεκτο, καθόλου δεν μπορούσε να το λάβει υπόψη όταν καθόρισε το πρόστιμο.

Η από 30 Ιουνίου 1997 αίτηση παροχής πληροφοριών

70. Όσον αφορά την από 30 Ιουνίου 1997 αίτηση παροχής πληροφοριών, δηλαδή τη δεύτερη ερώτηση με την οποία ζητήθηκε να κατονομάσει η SGL τις επιχειρήσεις που είχε προειδοποιήσει, οι ακόλουθες παρατηρήσεις μπορεί να είναι χρήσιμες.

71. Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι από τη σκέψη 412 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως φαίνεται ότι το Πρωτοδικείο εκτίμησε ότι ο σκοπός της Επιτροπής ήταν να εξασφαλίσει την ομολογία μιας παραβάσεως και επομένως, σύμφωνα με την απόφαση *Orkem*, η SGL καλυπτόταν από τα δικαιώματα άμυνας, οπότε, βάσει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας, είχε δικαίωμα να μειωθεί το πρόστιμό της.

72. Η Επιτροπή διατείνεται ότι η ερώτηση που έθεσε δεν έβαινε πέραν της ερευνητικής της εξουσίας και έτσι η απάντηση που δόθηκε δεν έβαινε πέραν όσων ζητήθηκαν βάσει του άρθρου 11 του κανονισμού 17. Κατά συνέπεια, δεν συνέτρεχε λόγος να μειωθεί το πρόστιμο βάσει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας. Περαιτέρω, ένας δεύτερος λόγος να μη γίνει μείωση σύμφωνα με την ανακοίνωση περί συνεργασίας είναι ότι η απάντηση της SGL ήταν ελλιπής και παραπλανητική.

73. Η Επιτροπή προβάλλει ότι το ζήτημα δεν είναι μια ερώτηση η οποία οδήγησε στην ομολογία μιας παραβάσεως. Εν προκειμένω, η Επιτροπή παρατηρεί ότι το ίδιο το Πρωτοδικείο έκρινε ότι οι προειδοποιήσεις που έγιναν δεν συνιστούν παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ. Κατά την Επιτροπή, το ζήτημα είναι αν η απάντηση θα οδηγούσε στο συμπέρασμα ότι υπήρξε παράβαση έτσι ώστε η επιχείρηση να εκτεθεί στον κίνδυνο επιβολής κυρώσεως μόνο λόγω της απαντήσεως αυτής. Η Επιτροπή θεωρεί ότι δεν πρόκειται περί αυτού. Το γεγονός ότι οι προειδοποιήσεις θεωρούνται επιβαρυντική περίπτωση δεν θίγει το συμπέρασμα αυτό. Για να συναγάγει το συμπέρασμα αυτό, η Επιτροπή πρέπει πρώτα απ' όλα να διαπιστώσει ότι υπάρχει παράβαση. Τούτο δεν μπορεί να αντικατασταθεί από τις πληροφορίες σχετικά με τις προειδοποιήσεις.

74. Περαιτέρω, πάλι σύμφωνα με την Επιτροπή, το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε σφάλμα λογικής. Το γεγονός ότι η Επιτροπή θεώρησε τις προειδοποιήσεις ως επιβαρυντική περίπτωση δεν αποτελεί μέρος της διαπιστώσεως των συστατικών στοιχείων αλλά ανάγεται στην από την Επιτροπή άσκηση της διακριτικής της ευχέρειας στο πλαίσιο της πολιτικής της σχετικά με την επιβολή προστίμων. Αν πρέπει να ακολουθηθεί η λογική του Πρωτοδικείου, το αποτέλεσμα θα είναι ότι, αν η Επιτροπή είχε αποφασίσει να μη προσαρμόσει το πρόστιμο λόγω μιας επιβαρυντικής περιστάσεως, πάλι θα μπορούσε να θέσει την ερώτηση.

75. Όπως εξήγησα με τις προτάσεις μου στην υπόθεση C-308/04 P, το Πρωτοδικείο ορθώς συνήγαγε ότι το γεγονός ότι η SGL

είχε ειδοποιήσει άλλες επιχειρήσεις για τις επικείμενες έρευνες δεν αποτελεί ειδική και αυτοτελή παράβαση, αλλά συνιστά συμπεριφορά η οποία αύξησε τη σοβαρότητα των αρχικών παραβάσεων και επομένως μπορούσε να ληφθεί υπόψη ως επιβαρυντική περίπτωση όταν καθορίστηκε το πρόστιμο.

76. Έτσι, είναι αλήθεια ότι αυτή καθ' εαυτή η εν λόγω συμπεριφορά δεν συνιστά παράβαση και, επομένως, η Επιτροπή, πριν μπορέσει να τη λάβει υπόψη ως επιβαρυντική περίπτωση, πρέπει πρώτα να αποδείξει την αρχική παράβαση. Ωστόσο, η συμπεριφορά αυτή παραμένει ένα στοιχείο που μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση του προστίμου, οπότε η Επιτροπή πρέπει να δώσει λογικές εξηγήσεις. Το γεγονός ότι η Επιτροπή έχει διακριτική ευχέρεια κατά τον καθορισμό των προστίμων δεν έχει σημασία. Η Επιτροπή έχει τη διακριτική αυτή ευχέρεια και σε σχέση με την αρχική παράβαση, αλλά τούτο δεν επηρεάζει το ζήτημα αν μια ορισμένη ερώτηση χρήζει απαντήσεως έχουσας αυτοενοχοποιητικό χαρακτήρα.

77. Κατά συνέπεια, όπως σωστά παρατήρησε το Πρωτοδικείο στη σκέψη 412 της αποφάσεώς του, η SGL δεν ήταν υποχρεωμένη να πληροφορήσει την Επιτροπή ότι είχε προειδοποιήσει άλλες επιχειρήσεις. Η Επιτροπή ναι μεν μπορούσε να θέσει μια ερώτηση σχετικά με τις προειδοποιήσεις αυτές, πλην όμως ουδέποτε μπορούσε να

αναγκάσει την SGL να απαντήσει στην ερώτηση αυτή. Αντιθέτως προς τον ισχυρισμό της Επιτροπής, η ερώτηση αυτή δεν αφορά αντικειμενικά γεγονότα.

Τελικές παρατηρήσεις και λύση

78. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι, μολονότι η SGL δεν ήταν υποχρεωμένη να απαντήσει στην ερώτηση αυτή, όντως απάντησε σε αυτή, αλλά με ελλιπή και παραπλανητικό τρόπο. Δεν μπορεί να λεχθεί ότι η συμπεριφορά αυτή επιδεικνύει πνεύμα συνεργασίας, οπότε η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση περιέχει ένα σφάλμα στο σημείο αυτό. Εν προκειμένω, θα αναφερθώ απλώς στην πρόσφατη νομολογία όπου το Δικαστήριο έκρινε ότι μείωση του προστίμου βάσει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας δύναται να δικαιολογηθεί μόνον όταν οι πληροφορίες που δόθηκαν και γενικότερα η συμπεριφορά της σχετικής επιχειρήσεως μπορούσαν να θεωρηθούν απόδειξη γνήσιας συνεργασίας από την πλευρά της επιχειρήσεως και ότι από αυτή ταύτη την έννοια της συνεργασίας, όπως περιγράφεται στην ανακοίνωση περί συνεργασίας, και ειδικότερα στο εισαγωγικό μέρος του τμήματος Δ, παράγραφος 1, είναι σαφές ότι μόνον όταν η συμπεριφορά της σχετικής επιχειρήσεως δείχνει τέτοιο πνεύμα συνεργασίας το πρόστιμο μπορεί να μειωθεί βάσει της ανακοινώσεως αυτής³¹.

79. Ως εκ τούτου, δεν υπήρχε λόγος μείωσης του προστίμου βάσει του τμήματος Δ, παράγραφος 1, της ανακοινώσεως περί συνεργασίας.

80. Όσον αφορά τη σχέση μεταξύ «συνεργασίας» βάσει του κανονισμού 17 και προαιρετικής συνεργασίας βάσει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας, καθώς και όσον αφορά τις συνέπειες του προστίμου, από τις παρατηρήσεις που διατύπωσα εν προκειμένω και από τη νομολογία προκύπτει ότι:

- κατ' αρχήν, μια επιχείρηση έχει καθήκον συνεργασίας με την Επιτροπή βάσει του κανονισμού 17 (βλ. την απόφαση *Orkem*·
- όταν μια επιχείρηση περιορίζει τη συνεργασία της σε ό,τι ζητήθηκε να παράσχει βάσει του κανονισμού 17 (νυν κανονισμού 1/2003), ο περιορισμός αυτός ουδέποτε δύναται να αποτελέσει επιβαρυντική κατάσταση και έτσι να γίνει λόγος για προσαρμογή του προστίμου προς τα πάνω³².
- όταν μια επιχείρηση απαντά σε αίτηση παροχής πληροφοριών σύμφωνα με το άρθρο 11 του κανονισμού 17 η οποία

31 — Βλ. συναφώς την προαναφερθείσα στην υποσημείωση 16 απόφαση *Dansk Rørdindustri* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 388 έως 403.

32 — Βλ. την προαναφερθείσα στην υποσημείωση 16 απόφαση *Dansk Rørdindustri* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 352.

βαίνει πέραν των ερευνητικών εξουσιών της Επιτροπής (όταν οι ερωτήσεις είναι τέτοιες που η Επιτροπή δεν μπορεί να αναγκάσει την επιχείρηση να απαντήσει σε αυτές), η απάντηση αυτή μπορεί να θεωρηθεί συνεργασία βάσει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας:

- μια επιχείρηση μπορεί να τύχει ευνοϊκής μεταχειρίσεως βάσει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας αν επέδειξε πνεύμα συνεργασίας και αν η συνεργασία αυτή έδωσε στην Επιτροπή τη δυνατότητα να διαπιστώσει με λιγότερη δυσκολία μια παράβαση και, εν ανάγκη, να δώσει τέλος στην παράβαση αυτή.

81. Από τα πιο πάνω είναι σαφές ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση έχει νομικά σφάλματα. Δυνάμει του άρθρου 61, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου, αν η αίτηση αναιρέσεως είναι βάσιμη το Δικαστήριο πρέπει να αναιρέσει την απόφαση του Πρωτοδικείου. Στη συνέχεια, δύναται το ίδιο να αποφανθεί οριστικά επί της διαφοράς, όταν η διαφορά είναι ώριμη προς εκδίκαση, ή να την αναπέμψει στο Πρωτοδικείο.

82. Κατά την άποψή μου, πληρούνται οι προϋποθέσεις για την οριστική απόφαση επί της διαφοράς. Επί της ουσίας, το Πρωτοδικείο αντάμειψε την SGL με πρόσθετη μείωση της τάξεως του 10 % βάσει της πρώτης και της δεύτερης περιπτώσεως του

τμήματος Δ, παράγραφος 2, της ανακοινώσεως περί συνεργασίας, όπως έπραξε για ορισμένα άλλα μέρη της συμπράξεως³³, αλλά μετά περιορίσει τη μείωση στο 8 % λόγω της στάσεως της SGL³⁴. Έτσι, τη στιγμή που ένα μέρος του 10 % πρέπει να αποδοθεί στη δεύτερη περίπτωση του τμήματος Δ, παράγραφος 2, από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση προκύπτει ότι η κατά 2 % μείωση του προστίμου συνδέεται με το μέρος αυτό. Το άλλο μέρος της μείωσης είχε σκοπό να ανταμείψει τις απαντήσεις της SGL στην ερώτηση της Επιτροπής, οι οποίες κρίθηκε ότι έβαιναν πέραν των εξουσιών της Επιτροπής και επομένως χαρακτηρίστηκαν από το Πρωτοδικείο ως συνεργασία βάσει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας. Ωστόσο, όπως εξήγησα πιο πάνω (βλ. το σημείο 69 των προτάσεών μου), μόνον ένα πολύ μικρό μέρος των ερωτήσεων της Επιτροπής έβαινε πέραν εκείνου το οποίο θα μπορούσε να αναγκάσει τη σχετική επιχείρηση να απαντήσει. Τούτο ανέρχεται χονδρικά στο 1/5 των πληροφοριών που ζητήθηκαν και είναι τώρα επίμαχες. Κατά συνέπεια, νομίζω ότι συνολική μείωση του 4 % δικαιολογείται πλέον της από την Επιτροπή μειώσεως του 30 %. Τούτο σημαίνει ότι το πρόστιμο πρέπει να καθορισθεί στα 75,7 εκατομμύρια ευρώ.

33 — Κατά την απόφαση της Επιτροπής (βλ. την αιτιολογική σκέψη 41), κανένα από τα μέρη της συμπράξεως δεν αμφισβήτησε στην ουσία τα πραγματικά περιστατικά στα οποία η Επιτροπή είχε στηρίξει την ανακοίνωση αιτιάσεων. Ωστόσο, η μείωση υπέρ των SGL, UCAR, C/G και VAW στηρίχθηκε μόνο στην πρώτη περίπτωση του τμήματος Δ, παράγραφος 2. Η Επιτροπή ισχυρίστηκε ενώπιον του Πρωτοδικείου, μολονότι δέχθηκε ότι κακώς δεν ανέφερε τη δεύτερη περίπτωση του τμήματος αυτού, ότι η γενομένη μείωση κάλυπτε και τις δύο περιπτώσεις του τμήματος Δ, παράγραφος 2. Το Πρωτοδικείο έκρινε ότι τούτο έπρεπε να είχε αναφερθεί στην απόφαση της Επιτροπής (βλ. τη σκέψη 415 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως). Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο προέβη σε περαιτέρω μειώσεις της τάξεως του 10%, του 10% και του 20% αντιστοίχως (η VAW δεν υπέβαλε αίτηση αναιρέσεως) για να γίνει η διόρθωση βάσει τόσο της πρώτης όσο και της δεύτερης περιπτώσεως του τμήματος Δ, παράγραφος 2, της ανακοινώσεως περί συνεργασίας: επαναξιολόγηση της συνεργασίας βάσει της πρώτης περιπτώσεως και αξιολόγηση της μη αμφισβητήσεως των πραγματικών περιστατικών βάσει της δεύτερης περιπτώσεως της διατάξεως αυτής.

34 — Βλ. τη σκέψη 418 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως.

VIII — Συμπέρασμα

83. Κατόπιν των ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο:

«— να αναιρέσει την απόφαση του Πρωτοδικείου της 29ης Απριλίου 2004 στην υπόθεση T-239/01·

— να καθορίσει το ποσό του προστίμου στα 75,7 εκατομμύρια ευρώ·

— να καταδικάσει την SGL στα δικαστικά έξοδα».